

Resultat av enkät om behovet av att i detaljplan kunna reglera handel med skrymmande varor och livsmedel

Fråga 1: Har ni kvar planer från tiden före den 1 april 1992 där olika former för detaljhandel regleras?

Drygt hälften av alla kommuner (114 st) har kvar planer från tiden före den 1 april 1992. Om man tittar på olika kommunstorlekar ser svaren ut på följande sätt:

<u>Kommunstorlek</u>	Antal kommuner som svarat			<u>Totalt</u>
	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>	<u>Ej svar</u>	
Upp till 15 000 inv	32	63	-	95
15 001-25 000 inv	18	22	2	42
25 001-35 000 inv	20	8	1	42
35 001-50 000 inv	16	5	-	21
50 001-75 000 inv	12	4	-	16
75 001-100 000 inv	8	1	-	9
> 100 000 inv	8	-	-	9
	114	103	3	220

Majoriteten av dem som hade gamla planer kvar, hade bara ett fåtal äldre planer. 48 % hade 1-3 planer och 25 % hade 5-10 planer. Endast 7 kommuner hade mer än tio äldre planer.

Fråga 2: Vilka erfarenheter har ni av att möjligheterna att reglera olika former för handel har slopats?

Nära hälften (102 kommuner) har svarat att det inte är någon större skillnad och 61 kommuner har svarat att man inte har gjort någon plan sedan den 1 april 1992. 5 har svarat att de har goda erfarenheter och 31 att de har dåliga erfarenheter.

Fråga 3: Har slopandet av bestämmelserna om detaljreglering av varuslag lett till påtagliga effekter i kommunen?

83 % svarar att det inte är någon större förändring. Endast en kommun anser att man har fått ökad tung trafik och en att man har fått en bättre lokal marknad. Många har kommenterat frågan. Den vanligaste kommentaren är att det inte varit aktuellt med några nya planer sedan 1992 (vanligare i små kommuner). Vidare har flera påpekat att lågkonjunkturen har medfört att denna typ av handel har varit vikande. Några kommuner - oftast små kommuner - påpekar att man aldrig har reglerat sådan handel. En har framhållit att ökad konkurrens ger bättre utbud. En kommun har sagt att en viss centrumsför-

skjutning hotar genom att handel etableras i väl belägna industriområden. Några anser att det har gått för kort tid sedan lagändringen för att se några effekter.

Kommentarer från de största kommunerna är följande. "Avgränsningsproblemen vid bygglovprövning har blivit mer besvärlig." "Indirekt finns en viss tveksamhet att planlägga nya handelsområden därför har ingen nyetablering planlagts under senare år." "Färre tomter för handel med skrymmande varor." "Vi tvingas att avstå från handelsändamål i vissa industri-lägen, för att undvika konflikt mellan industri och "fin handel". "I stället för handel har vi försökt att vidga industribegreppet, vilket känns krystat." Några har aldrig detaljreglerat handel och ett par kommuner anser att marknaden ändå söker sig till rätta lägen.

Fråga 4: Har slopandet av möjligheterna att begränsa handel med livsmedel lett till effekter för livsmedelshandeln?

36 kommuner av de 220 som har besvarat enkäten har svarat att slopandet av begränsningen av handel har lett till nya butiksetableringar. 22 har svarat att det har lett till butiksnedläggningar. 34 har inte besvarat frågan och en del har bara skrivit en kommentar. På frågan om det har lett till ökade kostnader för kommunen att klara varuförsörjningen för äldre och handikappade har 10 kommuner svarat ja och 115 nej.

De vanligaste kommentarerna från de mindre kommunerna är att frågan inte har varit aktuell, att lagändringen inte givit någon effekt eller, att handeln i tätorten är så begränsad att man inte har utsatts för dessa problem. Ett par kommuner har pekat på att livsmedelsförsäljningen på bensinstationer har ökat och på sikt kan konkurrera med etablerad livsmedelshandel. En del kommuner anser att centrum tar stryk. Vidare framhålls att grannkommunens stormarknad har påverkat utvecklingen. En ser med oro på framtiden eftersom hårdare påtryckningar om etablering förekommer.

De större kommunerna (över 35 000 inv) har följande kommentarer. "Lagen har sannolikt begränsat möjligheterna att etablera nya butiker i bostadsområden. Konkurrensen från "jättar" är för stor. Antalet hushåll med hemsändning har ökat." "Etablering och nedläggningar styrs av andra faktorer." "Det sker en utarmning av stadskärnan och handel med sällanköpsvaror dör." "P.g.a. lågkonjunkturen har de inte hunnit hända så mycket sedan 1992." "Ett etablerat lokalt centrum har splittrats och försvagats." "Etablering av handel där livsmedel inte kan hindras påverkar underlaget för handel i mindre och medelstora central med butiksnedläggningar som följd."

Fråga 5: Om servicen från livsmedelshandeln har försämrats, vad tror ni då att det beror på?

Huvuddelen av dem som har besvarat frågan (95 kommuner) tror att försämringen av livsmedelshandeln beror på rationaliseringar som ändå skulle ha kommit oavsett lagändringen. 9 kommuner tror att det beror på lagändringen, 45 kommuner tror att det beror på andra faktorer. 71 av dem som besvarat enkäten har inte svarat på denna fråga.

Kommentarer från mindre kommuner är att livsmedelsförsörjningen på bensinstationer har ökat, att kundunderlaget i centralorten har minskat, att man har stor konkurrens från näraliggande kommuner, att det har funnits en överetablering, konjunkturen, ekonomiska realiteter etc.

De större kommunerna har bl.a. framhållit ändrat köpbeteende som veckohandel i stora köpcentra, ökad konkurrens från externa köpcentra och livsmedelshallar som minskar underlaget i centrum, större krav på underlag för livsmedelsbutiker, centralisering av distributionen och bristande köptrohet.

Fråga 6: Bör Kommunförbundet verka för en lagändring som innebär att kommunerna återfår möjligheten att i detaljplan reglera handel med skrymmande varuslag?

Svaren på frågan fördelar sig enligt följande:

Kommunstorlek	Antal kommuner som svarat					Totalt
	Ja	Nej	Vet ej	Ej svar	Övrigt	
Upp till 15 000 inv	38	34	21	2	-	95
15 001-25 000 inv	24	10	6	2	-	42
25 001-35 000 inv	14	8	3	2	2	29
35 001-50 000 inv	11	3	7	-	-	21
50 001-75 000 inv	10	2	3	1	-	16
75 001-100 000 inv	3	4	1	1	-	9
> 100 000 inv	4	3	-	-	1-	8
Totalt	104	64	41	8	3	220

Som framgår av tabeller är det i de flesta kommunstorlekar fler som vill att kommunerna ska ha en möjlighet att i detaljplan reglera handel med skrymmande varor. En stor del av dem som har svarat har också kommenterat svaren.

De mindre kommunerna har framfört följande: Av dem som svarat ja har huvudkommentarerna gällt att man inte vill slå ut centrumhandeln, t.ex. genom att handel med sällanköpsvaror flyttar och att man av trafikskäl vill kunna reglera handel med skrymmande varor. Det är ett väsentligt samhällsintresse att genom planering kunna erbjuda samordning och konfliktlösning. Det är viktigt att man ur miljösynpunkt och omgivningspåverkan kan planera för försäljning med skrymmande varor. Olika typer av handel bör kunna regleras med hänsyn till såväl positiva som negativa effekter av lokaliseringen. Många menar att handel med skrymmande varor av miljöskäl bör undvikas i centrum. En möjlighet att kunna reglera handel med skrymmande varor ger kommunen handlingsutrymme när det gäller lokalförsörjningen.

De mindre kommuner som har svarat nej har framfört att en reglering saknar betydelse för kommunen, att handeln inte går att styra och att det hämmar för konkurrens. Folk handlar där man upplever att det är bäst.

Även de större kommunerna framhåller trafik och miljöskäl som viktigast. Även planering för parkering i anslutning till skrymmande handel anses viktig. Sådan handel i stadskärnan anses leda till orimliga krav på parkeringsplatser. Man framhåller att en reglering möjliggör lokalisering av skrymmande handel till lägen där man inte önskar detaljhandel. En kommun har

också framhållit att en reglering i detaljplan kan underlätta för den enskilde att förutse rättsläget och minska både den enskildes och samhällets kostnader.

De stora kommuner som svarat nej har bl.a. pekat på att det är svårt att i verkligheten avgöra gränser mellan centrumhandel och annan handel. Det bör klaras i samförstånd liksom parkeringskrav. Det anses heller inte vara möjligt att följa upp olika typer av handel. En kommun anser att kommunen inte med planmonopolet ska påverka vad för slags handel som utvecklas. Vidare framhålls att marknaden finner de rätta lägena.

Fråga 7: Bör Kommunförbundet verka för en lagändring som innebär att kommunerna återfår möjligheter att i detaljplan reglera handel med livsmedel?

Svaren på frågan var följande:

Kommunstorlek	Antal kommuner som svarat					Totalt
	Ja	Nej	Vet ej	Ej svar	Övrigt	
Upp till 15 000 inv	39	34	19	3	-	95
15 001-25 000 inv	24	12	4	2	-	42
25 001-35 000 inv	16	6	4	3	-	29
35 001-50 000 inv	13	6	2	-	-	21
50 001-75 000 inv	12	2	1	1	-	16
75 001-100 000 inv	7	1	1	-	-	9
> 100 000 inv	7	-	-	-	1	8
Totalt	118	61	31	9	1	220

Det är något fler kommuner som vill reglera handeln med livsmedel än med skrymmande varor. Alla kommuner har inte svarat ja eller nej på båda frågorna utan här finns vissa differenser.

De kommentarer som har lämnats skiljer sig inte särskilt mycket mellan olika kommunstorlekar. De som svarat ja hänvisar i första hand till att man inte vill utarma centrum genom att livsmedelshandeln flyttar ut i industriområden. Man vill bevara en bra service med bostadsnära butiker. Flera hänvisar till att samhället har ansvar för varuförsörjningen och att man därför bör kunna ha möjlighet att styra etableringen om man så önskar. Här hänvisas till de svårigheter som bl.a. äldre och handikappade får om bostadsnära livsmedelsbutiker läggs ner. Många vill ha möjlighet att styra dagligvaruförsäljningen från industriområden.

De som svarat nej har även på denna fråga svarat att de tror på marknadskrafterna och att marknaden hittar de rätta lägena. Fri konkurrens anses viktig. En del anser att de inte har något behov av att styra livsmedelshandeln. Andra tror inte att en reglering skulle ha någon effekt. Vissa anser att det är svårt att följa upp och att gränsdragningen ibland är svår.

Fråga 8: Har ni i något fall undvikit ändamålsbeteckningen "handel" i någon plan för att undvika handel med skrymmande varor eller livsmedel i ett visst område?

Svaren på frågan var följande:

<u>Kommunstorlek</u>	<u>Antal kommuner som svarat</u>			<u>Totalt</u>
	<u>Ja</u>	<u>Nej</u>	<u>Ej svar</u>	
Upp till 15 000 inv	13	76	6	95
15 001-25 000 inv	15	25	2	42
25 001-35 000 inv	7	20	2	29
35 001-50 000 inv	10	11	-	21
50 001-75 000 inv	6	8	2	16
75 001-100 000 inv	7	2	-	9
> 100 000 inv	4	1	3	8
Totalt	62	143	15	220

Det är något förvånande att så många som 62 kommuner har svarat ja på denna fråga. De kommentarer som gjorts i samband med svaret är bl.a. följande. "Detta är en konsekvens av den nya ändringen." "Anledningen är att skydda handeln i innerstaden." "För att undvika mycket av extra transporter i centrum." "Har begränsat den tillåtna ytan för handel för att undvika etablering av stora livsmedelsbutiker." Flera har sagt att man inte anger handel i industriområden för att undvika livsmedelshandel där. Fler som svarat nej har sagt att man diskuterat på att undvika beteckningen handel i vissa områden men inte gjort det.